

УДК 378.147.016:640.4

DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2020-68-69-79>

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

© Безрученков Ю.В.

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

Інформація про авторів:

Безрученков Юрій Володимирович, ORCID ID: 0000-0003-0347-1812, br7920@gmail.com, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри туризму, готельної і ресторанної справи, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, Луганська обл., м. Старобільськ, пл. Гоголя 1, 92703, Україна.

Проблема підготовки фахівців готельно-ресторанного господарства засобами дистанційних технологій полягає в невідповідності системи сучасної освіти викликам цифрової економіки, якій потрібні грамотні фахівці, здатні користуватися мобільними пристроями, орієнтуватися у величезному потоці інформації з метою структурувати, аналізувати і вибирати необхідну. Навчання із застосуванням дистанційних освітніх технологій у межах дистанційної освіти в контексті особистісно-орієнтованого підходу видається можливим вирішенням цієї проблеми. Метою дослідження є виявлення найефективнішого підходу при підготовці фахівців готельно-ресторанного господарства в умовах необхідності залучення технологій дистанційного навчання. Особистісно-орієнтований підхід вважається домінуючою парадигмою сучасної освіти, в процесі якого взаємодія суб'єктів навчання направлена на професійне зростання майбутніх фахівців. Нові підходи до навчання вимагають і наявності викладачів нового покоління, які володіють методиками особистісно-орієнтованого підходу, з одного боку, і здатних та готових до використання дистанційних технологій та розробки інтерактивних навчальних матеріалів – з іншого. У зв'язку з цим доцільною видається спеціальна підготовка / перепідготовка / підвищення кваліфікації викладачів ЗВО. У дослідженні широко застосовуються методи особистісного підходу та антропологічного підходу. Виділено проблеми, які вирішуються студентами та викладачами в дистанційному навчанні при підготовці фахівців готельно-ресторанного господарства. Показано, що ефективність дистанційного навчання визначається використанням педагогічних технологій, які лежать в основі дистанційних курсів, і дає реальну можливість отримати освіту або поліпшити свої знання з певних предметів за допомогою найпрогресивніших педагогічних методів.

Ключові слова: дистанційна освіта, особистісно-орієнтований підхід, вища освіта, готельно-ресторанне господарство, професійна освіта.

Безрученков Ю. В. «Профессиональное образование специалистов гостинично-ресторанного хозяйства в условиях дистанционного обучения».

Проблема подготовки специалистов гостинично-ресторанного хозяйства средствами дистанционных технологий состоит в несоответствии системы современного образования вызовам цифровой экономики, которой необходимы грамотные специалисты, способные пользоваться мобильными устройствами, ориентироваться в огромном потоке информации с целью ее структурирования, анализа и выбора необходимой. Обучение с применением дистанционных образовательных технологий в рамках дистанционного образования в контексте личностно-ориентированного подхода представляется возможным решением этой проблемы. Целью исследования является выявление наиболее эффективного подхода при подготовке специалистов гостинично-ресторанного хозяйства в условиях необходимости привлечения технологий дистанционного обучения. Личностно-ориентированный подход считается доминирующей парадигмой современного образования, в процессе которого взаимодействие субъектов обучения направлено на профессиональный рост будущих специалистов. Новые подходы к обучению требуют и наличия преподавателей нового поколения, которые владеют методиками личностно-ориентированного подхода, с одной стороны, и способных и готовых к использованию дистанционных технологий и разработки интерактивных учебных материалов – с другой. В связи с этим целесообразным представляется специальная подготовка / переподготовка / повышение

квалифікації преподавателей вузов. В исследовании широко применяются методы личностного подхода и антропологического подхода. Выделены проблемы, которые решаются студентами и преподавателями в дистанционном обучении при подготовке специалистов гостинично-ресторанного хозяйства. Показано, что эффективность дистанционного обучения определяется использованием педагогических технологий, которые лежат в основе дистанционных курсов, и дает реальную возможность получить образование или улучшить свои знания по определенным предметам с помощью самых прогрессивных педагогических методов.

Ключевые слова: дистанционное образование, личностно-ориентированный подход, высшее образование, гостинично-ресторанное хозяйство, профессиональное образование.

Yu. Bezruchenkov «Vocational training of specialists for the hospitality and restaurant industry in the conditions of distance learning».

The challenge of training specialists for the hospitality and restaurant industry by means of distance technologies consists in the mismatch of the modern education system with the requirements of the digital economy, which is in a growing need of competent specialists who can use mobile devices, navigate in a rapid information flow in order to structure, analyse and select the necessary information. Studying with the use of distance learning technologies within the framework of distance education in the context of a personality-oriented approach appears to be a possible solution to this problem. The aim of the study is to identify the most effective approach to training of hotel and restaurant specialists in the context of the need to use distance learning technologies. A personality-oriented approach is considered to be the dominant paradigm of modern education, in the process of which the interaction of subjects of education is aimed at the professional development of future specialists. New approaches to teaching require the presence of new generation teachers who are, on the one hand, familiar with the methods of the personality-oriented approach and, on the other hand, capable and ready to use distance technologies and develop interactive teaching materials. In this regard, special training / retraining / advanced training of university teachers seem expedient. The study widely applies the methods of the personality-oriented approach and the anthropological approach. The problems that are solved by students and teachers in distance learning during the process of training hotel and restaurant specialists are highlighted. It is shown that the effectiveness of distance learning is conditioned by the use of pedagogical technologies that distance learning courses are based on and provides a real opportunity to get an education or improve your knowledge in certain subjects using the most innovative and prominent pedagogical methods.

Keywords: distance education, personality-oriented approach, higher education, hotel and restaurant industry, vocational education.

Актуальність дослідження і постановка проблеми. Геополітичні і соціально-економічні проблеми й виклики в нашій країні ставлять важливі завдання перед системою освіти в підготовці конкурентоспроможних фахівців для вирішення завдань розвитку цифрової економіки та зміцнення позицій нашої країни, репрезентуючи людський інтелектуальний капітал домінуючим ресурсом підвищення її конкурентоздатності. Особливо значущі вони для сучасної сфери сервісу в зв'язку з особливостями підготовки якісно нових менеджерів індустрії гостинності та туризму XXI століття, багаторівневої підготовки та перепідготовки чинних фахівців галузі – одного з драйверів розвитку постіндустріального суспільства.

У сервісній сфері зростає значення цифрових інформаційних технологій, автоматизації та роботизації; міжгалузевих

платформ; агрегаторів, зростає тренд на персоніфіковані пропозиції, проекти для підвищення рівня довіри до закладу. При цьому визначальною тенденцією сучасного навчання фахівців готельно-ресторанного господарства є перехід до особистісно-орієнтованої системи освіти, яка передбачає, що парадигма освіти викладач – підручник – студент має бути замінена на нову: студент – підручник – викладач. Особистісно-орієнтована система освіти передбачає зростання самостійності студента в якості її підсистеми.

Сучасній і спрямованій в майбутнє Україні необхідні якісно нові людські ресурси. Тому проблеми професійної підготовки та направлення розвитку людських ресурсів у індустрії гостинності необхідно розглядати на системній основі з урахуванням вимог суспільства, бізнес-середовища, професійних освітніх стандартів, особистісних якостей,

запитів студентів і їх батьків із використанням досягнень науки, технологій.

Це пов'язано з тим, що серйозно змінюється кон'юнктура ринку послуг гостинності, споживчий попит, формати сервісу, трансформуються концепції підприємств туристського, ресторанного і готельного господарства в бік багатофункціональності, гнучкості та мобільності продуктів й послуг. Своєю чергою, це призводить до перегляду усталених форм професійної освіти майбутніх фахівців готельно-ресторанного господарства, зокрема й в умовах дистанційного навчання.

Загальновідомо, що система освіти є однією з найважливіших підсистем соціально-економічного життя суспільства і, на думку вітчизняних і зарубіжних фахівців, вже найближчим часом конкурентоспроможність країн на світовій арені буде в першу чергу визначатися конкурентоспроможністю їхніх систем освіти. Саме тому сучасними ЗВО використовуються переваги інтегративної взаємодії і створення активного освітнього середовища, кожен з учасників якого має ключовий ресурс: для бізнесу – це фінансові ресурси і знання ринку; для освіти – технології підготовки професіоналів; для науки – унікальне наукове знання і методи його отримання і застосування.

Цифрова освіта – це передусім дистанційні освітні технології (далі – ДОТ), які можна використовувати в традиційному процесі навчання для того, щоб підвищити якість освіти, проте доцільніше їх використовувати в межах саме дистанційного навчання (далі – ДН). Дослідженням ДОТ і ДН окремо займалися багато дослідників, а питаннями застосування ДОТ в ДН – одиниці, узв'язку з чим це дослідження може сприяти вирішенню проблеми.

При цьому в межах цього дослідження під дистанційними освітніми технологіями йдеться про технології, реалізовані в основному із застосуванням інформаційних і телекомунікаційних технологій на відстані, однак лише за умов опосередкованої взаємодії студентів і педагогічного працівника. Метою використання дистанційних технологій освітніми установами є надання студентам можливості освоєння освітніх програм за місцем постійного або тимчасового проживання.

Зокрема, дистанційне навчання фахівців готельно-ресторанного господарства має низку переваг навіть над повною системою навчання.

Це не тільки повна реалізація інформаційного права студента, а й переваги організації та інформаційного обміну. Так, студент має можливість у режимі реального часу навчання спілкуватися з будь-яким іншим його учасником (не порушуючи інші процеси навчання). Розвиток творчої інформаційної взаємодії підвищує і результати навчання, і рівень взаємозв'язку всіх компонентів системи навчання, і інтеграцію знань студентів на основі інтеграції їхньої навчальної діяльності.

ДН фахівців готельно-ресторанного господарства може розраховувати на розширення в системі вищої освіти. Проте це розширення буде йти не за рахунок витіснення звичайних форм навчання фахівців готельно-ресторанного господарства і традиційних книжково-письмових засобів, а на додаток до них або як заміна в тих випадках, коли це зумовлено досягненням цілей.

З вище зазначеного випливає, що інформаційна сфера навчання фахівців готельно-ресторанного господарства повинна бути необмеженою за обсягом і відкритою для інформаційної взаємодії, доступу й використання всіма суб'єктами освіти. З іншого боку, вона повинна бути зумовленою стандартами навчання, координованою його системами й керованою викладачами.

Відтак, на викладачеві лежить обов'язок активізації студента і його особистої системи знань та, власне, особистості як самостійної соціальної системи та облік виявів цієї активності. Тобто інформаційна сфера як середовище навчання фахівців готельно-ресторанного господарства повинна мати потужне систематизоване ядро (базове середовище навчання), яке породжує цю сферу й індукує все в її інформаційні процеси й відносини.

Викладач, як носій знань, не тільки передає свої знання й активізує всі компоненти системи навчання, а й відтворює зміст навчання фахівців готельно-ресторанного господарства в доступному для сприйняття вигляді, допомагає систематизувати одержувану студентом інформацію та впровадити її в його особисту систему знань. Вихідна інформаційна система спочатку розкладається ним на складники і відносини, потім відтворюється в голові студента.

Для того, щоб освіта фахівців готельно-ресторанного господарства була актуальною, необхідним є широке застосування можливостей взаємодії: участь фахівців в

освітньому процесі, проведення ознайомлювальних екскурсій на передових підприємствах, виставки (як продовження лекцій і практичних занять), де виступають практичні працівники-лідери галузі, проведення дискусій і дебатів, захистів звітів із практики і виконаних проєктів, що важливо для студентів, які формують свій професійний світогляд, досвід публічних виступів тощо.

У процесі навчання і практики студентам необхідно надати можливість розкрити свій творчий потенціал. Цей напрямок, що реалізується спільно з викладачами ЗВО, практиками сфери обслуговування і на замовлення конкретних підприємств, дає можливість реалізації творчих проєктних і управлінських компетенцій студентів, сприяє успішній адаптації та закріпленню випускників у готелях і ресторанах. Використовуються форми навчання та проєктні роботи зі створення нового продукту готельної, ресторанно-розважальної діяльності з елементами анімації, музичного супроводу тощо під запити сучасних споживачів.

Ці навички застосовуються в подальшій роботі менеджера підприємств гостинності, event-менеджера. Таким чином, спеціалізації менеджера можуть бути розширені за рахунок сфер діяльності з управління змінами, розвитком, розробкою бренду підприємства, управління проєктами, сферою диференціації мережевого бізнесу, наприклад, клубної, фітнес-, а також барної, event-, інших сфер гостинності. При підготовці менеджерів має робитись акцент на посилення аналітичного складника при організації робіт (менеджмент закупівель, ціни, якості і безпеки продтоварів, стану ринку, маркетинг і психологія споживчих переваг, психологічні тренди пропозиції нового продукту тощо).

Сучасна світова індустрія гостинності розвивається стрімкими темпами, в тому числі з причини глобалізації та мобільності, постійного зростання потреб гостей в нових смаках, враженнях, а також цифровізації бізнесу. Дослідники дійшли висновку, що для досягнення довготривалого успіху менеджери готелів і ресторанів повинні розробляти індивідуалізовані, незвичайні стратегії і тактики, постійно вивіряючи їх з позицій сьогодення потреб ключових гостей і можливостей підприємств.

Тому знання і сталість взаємодії з клієнтами стає ключовим фактором успіху в

готельному та ресторанному бізнесі. Маркетингова основа знань дозволяє формувати базу даних підприємств і розробляти індивідуалізовані пропозиції, сприяючи зміцненню лояльності гостей. Застосування нових знань – основа інноваційної діяльності, а інновації та інтеграція, інтелектуальний капітал стають конкурентною перевагою бізнес-партнерів.

Мета проєктно-підприємницьких форм навчання полягає у формуванні проєктних компетенцій, самостійному придбанні студентами знань і навичок практичної роботи в готельному / ресторанному бізнесі, заснованому на спільній пізнавальній діяльності під керівництвом професійних викладачів і практичних працівників із використанням бази кращих підприємств гостинності. Таким чином, побудова освітніх процесів, спрямованих на формування творчого проєктного мислення, інформаційної підприємницької культури поступово формує компетенції інноваційного менеджера, через здатність до інновацій і створення на їхній основі ключових компетенцій підприємства гостинності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема підготовки кадрів для готельних підприємств широко обговорюється в межах науково-практичних конференцій різного рівня. Виявляються різні причини слабкої підготовленості випускників до професійної діяльності. Однією з основних причин, на думку автора статті, є слабка орієнтація Державних освітніх стандартів на спеціалізовану підготовку фахівців, якими зараз заповнений ринок праці для готельних підприємств і якими не задоволені роботодавці.

Chamorro-Premuzic T. [1] наполягав на тому, що одним з елементів змісту освіти повинна виступати система цінностей, духовної сфери особистості. Сог P. J. [2] робив акцент на необхідності створення програм психолого-психологічного супроводу з метою запобігання деструктивних варіантів розвитку особистості, що дозволить студенту формувати свої індивідуальні особливості в мінливому світі. Collis B. [3] визнав студента суб'єктом освітнього процесу, що володіє потребою в саморозвитку. Daver Mrs Margarita [4] ратував за орієнтацію навчання на індивідуальний досвід студента, врахування в освітньому процесі його потреб у самовизначенні, самореалізації та самоактуалізації; Jacqueline M. Zeeman, Bradford L. Wingo, Wendy C. Cox. [5] надавали

особливе значення розгляду суті, змісту технологій, варіативних моделей особистісно-орієнтованого підходу, який репрезентували як освіту культурологічного типу. Інші автори звертали увагу на вплив освітнього середовища на розвиток особистості.

Безрученков Ю. [6] фокусувався на особливостях особистісно-орієнтованої освіти у ЗВО, його формах реалізації, специфіці тощо, особливо у сфері гостинності та готельно-ресторанного господарства. Питаннями про роль особистості педагога та технології в педагогічному процесі підготовки фахівців готельно-ресторанного бізнесу займався Бондар Н. [7], а обґрунтуванням пріоритетних ціннісних і цільових орієнтирів сфери – Андрейчук Н. [8].

Досить цікавою й такою, що йде врозріз з основним напрямком досліджень, є позиція Заболоцького А. [9], який, не заперечуючи очевидних плюсів ООП, розглядає і його мінуси. Зокрема, на думку автора, індивід без колективного виховання стане егоїстом, байдужим до соціуму, і буде прагнути його залишити після отримання освіти. Корбут О. [10] також висловлює сумніви щодо освіти, орієнтованої на студента, як «найкращої практики». Корніяка А., Голікова Т. [11] розглядали деякі суперечливі питання, що стосуються переходу від підходу, орієнтованого на викладача, до підходу, орієнтованого на студента, і задавалися питанням, чи всі культури однаково підходять для реалізації ООП.

Сопіга В., Алілуйко М. [12] аналізують чинники, що перешкоджають здійсненню навчання, орієнтованого на студента сфери гостинності, в практичних умовах; Федорченко С. [13] – вплив особистісних факторів і процесів, які можуть зробити внесок у побудову життєздатної консенсусної парадигми для особистості; а Штефан Л. [14] репрезентує нову інтерпретуючу модель розпізнавання особистості, засновану на її лексиконі, психолінгвістичних особливостях, частотному аналізі на лексичному рівні, емотивних словах та інших лексичних підказках: кількість слів першої або другої особи, що відіграють важливу роль в ідентифікації особистості. Сопіга В., Алілуйко М. [12] розглядають структурний підхід до особистості, інтеграцію структури особистості та особистісного розвитку, в той час як Pollock K., Schwartz C., Buck D. [15] – нову навчальну орієнтацію студента, яка може сприяти його готовності до освітнього процесу.

Постановка завдання.

Основна гіпотеза дослідження полягає в тому, що організація ефективної дистанційної системи освіти в процесі підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанного господарства неможлива без всебічного використання принципів особистісно-орієнтованого підходу.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному розгляді проблеми навчання у вищих закладах освіти (далі – ЗВО) із застосуванням ДОТ у межах особистісно-орієнтованого підходу (далі – ООП).

Теоретична значущість полягає у виявленні відмінностей ООП від так званого традиційного підходу в навчанні; в обґрунтуванні умов використання ДН у ЗВО; відмінностей у діяльності викладачів традиційної та дистанційної систем навчання.

Практична значимість – у використанні висновків роботи в процесі навчання за дистанційною формою майбутніх фахівців готельно-ресторанного господарства у ЗВО.

Мета статті – аналіз результативності підготовки студентів ЗВО у сфері гостинності за допомогою використання ООП у дистанційному навчанні.

Методи дослідження. Джерельна база дослідження включає в себе науково-дослідні праці; психологічну та педагогічну літературу; дисертації; тези і статті наукових конференцій, електронні ресурси за темою дослідження. Підходами до дослідження проблеми стали особистісний підхід, який визнає особистість метою, суб'єктом, результатом і головним критерієм ефективності педагогічного процесу, і антропологічний підхід, що враховує дані всіх наук про людину при побудові і здійсненні педагогічного процесу. У роботі використовуються три фундаментальні поняття: дистанційне навчання, дистанційні освітні технології, особистісно орієнтований підхід.

ДН – опосередковане (на відстані) навчання на основі інформаційних і ДОТ із використанням інтерактивних навчальних комплексів і відповідних організаційних форм.

ДОТ – це технології, реалізовані із застосуванням інформаційних і телекомунікаційних технологій при опосередкованому взаємодії того, хто навчається, і викладача.

ООП – це такий підхід, у центрі якого перебуває студент, він (підхід) спрямований на розвиток унікальних особистісних якостей та компетенцій, а взаємини з викладачем базуються на позиціях співпраці і свободи

вибору [5]. На основі публікацій із проблеми дослідження та практичного досвіду були визначені основні відмінності ООП від так званого традиційно підходу:

а) в центрі навчально-виховного процесу перебуває студент або студенти, які взаємодіють між собою;

б) замість процесу навчання і викладання відбувається процес навчання і пізнання;

в) студентам надаються не конкретні знання, а способи роботи;

г) викладач в ДН не єдине джерело інформації, оскільки його функція полягає не лише в передачі студентам накопичених людством знань, але скоріше в консультуванні,

допомозі, координації самостійної, активної пізнавальної діяльності студентів;

г) отримані результати навчання порівнюються не з результатами інших студентів, а зі своїми попередніми;

д) пріоритетним напрямком у спільній пізнавальної діяльності є співпраця, а не змагання [15].

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових джерел і власний практичний досвід дозволили виявити відмінності в діяльності викладачів традиційної та дистанційної систем навчання, представлені в таблиці 1. З таблиці видно, що робота викладача ДН відрізняється сприянням діяльності студентів; великим використанням ДОТ тощо [16].

Таблиця 1

Порівняльна характеристика роботи викладача в дистанційному і традиційному навчанні

Ознаки	Викладач (дистанційна форма навчання)	Викладач (традиційна форма навчання)
Переважна діяльність	надає допомогу і підтримку	Навчас
Підхід до академічної інформації	виправляє і наставляє автономну діяльність студентів	трансляє контент навчального курсу
Відносини зі студентами	надає супровід, будучи також джерелом академічних знань	основний інформатор контенту навчального курсу
Комунікація зі студентами	спілкується за допомогою дистанційних технологій	безпосередньо контактує зі студентами
Позиція на практичних заняттях	стимулює залученність учнів	дуже часто діє набагато активніше за студентів
Підхід до освітніх технологій та ДОТ	вільно застосовує їх при пошуку інформації, взаємодії та здійсненні зворотного зв'язку зі студентами	застосовує їх найчастіше тільки для пошуку інформації
Відносини викладач - студент	вибудовує партнерські взаємини, надаючи значення мотивації студентів	створює / підтримує відносини підпорядкування
Характер оцінювання результатів навчання	проводить моніторинг виконання контрольних тестів і завдань дистанційно	контролює студентів під час навчання

Викладач ДН надає всебічну підтримку студентам через різноманітні елементи викладацької діяльності (початкова діагностика, планування навчання з опором на постановку мети, стимулювання студентів на навчання, керівництво комунікацією, самоаналізом, контролем).

Сучасний освітній заклад має багато різних соціальних функцій, одна з найважливіших – розкриття індивідуальності кожного студента, створення умов для її збереження і розвитку. Для реалізації цієї функції потрібне особливе освітнє середовище, основними характеристиками

якого є відкритість, гнучкість, варіативність. Проблема полягає в тому, що ООП у підготовці фахівця готельно-ресторанного господарства передбачає врахування особистісного смислу студента в пізнавальній діяльності, а Державний освітній стандарт і програми часом вступають у протиріччя з цим положенням [15].

Завдання:

а) проаналізувати джерела, присвячені проблемі дослідження;

б) виявити:

- відмінності ООП від традиційного підходу в навчанні;

- плюси і мінуси ООП;
- умови застосування ДН у ЗВО;
- відмінності викладачів традиційної та дистанційної систем навчання.

Умовою використання ДН у ЗВО є наявність:

- електронного інформаційно-освітнього середовища (далі – ЕІОС), здатного забезпечувати можливість створення, пошуку, збору, аналізу, обробки і представлення інформації;

- відповідного технічного оснащення і компетенцій, необхідних для розробки ДОТ;

- навчально-методичних комплексів за профілем підготовки кадрів, засобів навчання, які адекватно відображали б основні принципи особистісно-орієнтованої професійної освіти;

- викладачів, здатних розробляти відповідні технології і реалізовувати їх на практиці.

Переваги ООП в ДН у ЗВО:

- облік персональних характеристик студентів;

- можливість створення персонального освітнього маршруту;

- інтерактивність, можливість відстежувати результати навчання;

- можливість навчання в зручний час у зручному місці;

- можливість залучення до світових академічних баз;

- гнучкість, маневреність. Недоліки ООП в ДН у ЗВО:
- опосередковане спілкування студентів і викладача;

- труднощі мотивації студентів;

- проблема ідентифікації користувача при перевірці знань;
- певна складність розробки інтерактивних мультимедійних курсів.

Для отримання необхідних компетенцій, готельні підприємства змушені «дотягувати» випускників до необхідного рівня підготовки. Тренінгові програми навчання, навчання з відривом від роботи можуть собі дозволити тільки великі компанії та організації індустрії гостинності, малий бізнес не має таких фінансових можливостей, і їм доводиться застосовувати навчання через наставництво, навчання на робочому місці тощо. У той же час і гроші, витрачені на підготовку молодих фахівців великими компаніями, не гарантують того, що вони пропрацюють понад рік на своїй посаді і не залишать її в пошуках більш високооплачуваної роботи в іншому готелі або навіть в іншій сфері бізнесу [8]). Таким чином ДН у ЗВО повинне бути організоване таким чином, щоб повністю задовольнити сучасні вимоги існуючих на ринку підприємств готельно-ресторанного господарства. Розглянемо таблицю 2 [6]:

Таблиця 2

Динаміка сформованості професійної культури майбутніх фахівців готельно-ресторанного господарства

Рівень сформованості	Контрольна група		Експериментальна група	
	Конст. етап	Формув. етап	Конст. етап	Формув. Етап
Репродуктивний	30,64	24,48	33,87	18,13
Частково-ініціативний	46,77	46,14	45,46	36,79
Творчий	22,59	29,38	20,67	45,08

Однією з причин недостатньої підготовки кадрів для готельних підприємств автор статті вбачає у відсутності співпраці підприємств готельного господарства з навчальними закладами. На відміну від Заходу, де співпраця бізнесу і навчальних центрів стала дуже популярною, широкого поширення в Україні ця співпраця не отримала. Наразі взаємодія готелів та навчальних закладів, що готують фахівців для готельної галузі, зводиться до проходження студентами навчальної, виробничої та переддипломної практик на базі готелів. Саме залучення системи ДН у підготовці спеціалістів готельно-ресторанного

господарства можуть бути спрямовані для подолання цієї проблеми.

ДН фахівців готельно-ресторанного господарства, що використовує мережеві технології та інтернет, дозволяє реалізувати в повному обсязі інформаційні права всіх учасників навчального процесу і, зокрема, студента як інтелектуальної підсистеми освіти й в якості окремої соціальної системи.

ДН фахівців готельно-ресторанного господарства відкриває і нові форми навчання, проте значимість і роль засобів такого навчання фахівців готельно-ресторанного господарства в системі вищої освіти можна визначити тільки при розгляді їх у

взаємозв'язку з усіма іншими засобами навчання – суб'єктністю, друкованими, комп'ютерними (мультимедійними) [7].

Необхідна актуалізація завдань сучасної освіти під стратегічні цілі розвитку України, запити професійного співтовариства, ринкові тенденції, індивідуальність особистості кожного студента, фахівця на всіх рівнях навчання. Необхідність побудови особистої траєкторії освіти залежно від вибору напряму підготовки «Готельна справа», «Ресторанна справа», «Управління заходами» і програм напрямків перепідготовки.

В умовах міжнародних контактів, розширення міжнародного професійного співробітництва зростає потреба у фахівцях із широтою міждисциплінарної підготовки і високим рівнем іншомовної комунікації, володіння сучасними антиконфліктними технологіями спілкування зі споживачами, що формує позитивний імідж підприємства сервісу в цифровому середовищі.

Формування проектної та управлінської цифрової компетентності як готовності до трансформації, інновацій в управлінні та технологіях; готовності до безперервного навчання в умовах сформованого інформаційного освітньо-професійного середовища на основі актуалізованих вимог нормативів і регламентів, що реорганізується контролью-наглядною діяльністю підприємництва сфери гостинності. Застосування сучасних активних методів і форм навчання в навчальному процесі виводить на новий якісний рівень практико-орієнтовану систему професійної підготовки фахівців з урахуванням вимог цифровізації економіки.

Розвиток і впровадження компонентів ДН дозволяє значно підвищити продуктивність праці викладачів, звільняючи їх від рутинної роботи, а також підвищує ефективність навчальної діяльності:

- організувати на задовільному рівні самоосвіту й ефективну підтримку студентів, масштабну доступність інформаційних, наукових і навчальних ресурсів;

- домогтися максимально високої якості подання матеріалів;

- моделювати науково-дослідницьку діяльність, проводити віртуальні навчальні заняття (вебінари, відеолекції) в реальному режимі часу;

- реалізувати пряме спілкування (онлайн або відстрочене) з викладачами;

- актуалізувати можливості навчання за індивідуальним часовим графіком і/або за індивідуальними навчальними планами студентів;

- забезпечити територіальну мобільність: можливість поєднання студентом навчання і роботи;

- організувати інформаційну систему електронного документообігу, яка повністю забезпечить адміністрування освітнього процесу;

- сприяти освоєнню студентами сучасних інформаційних технологій і обладнання.

Розглянуті в процесі дослідження дані були систематизовані й узагальнені, а результати дозволили зробити висновок про дуальне ставлення учасників освітнього процесу до дистанційної освіти.

Якщо є бажання вчитися, зокрема отримувати знання (а не диплом), то для студента, який здобуває фахову спеціальність спеціаліста готельно-ресторанного господарства ДН, цілком підходить. Проте, на жаль, є студенти, які мотивовані лише зовні, тоді як навчання із застосуванням дистанційних освітніх технологій вимагає від них високої мотивації і самоорганізації. Та й взагалі необхідно враховувати людський чинник: на все може вплинути лій, відсутність чіткого розпорядку і знову ж таки системи контролю.

На думку автора, більшість студентів сприймають і приймають інформацію тільки за особистої присутності і відповідного контролю. А коли поруч немає людини, яка могла б емоційно забарвити знання, то це значний мінус для процесу навчання. Для ДН необхідна жорстка самодисципліна, а його результат безпосередньо залежить від самостійності і свідомості студента. Далеко не всі студенти швидко адаптуються до нової методики отримання знань, а деякі і зовсім залишають її, вважаючи ДН занадто складним для сприйняття.

Усуненню негативних чинників і недоліків ДН сприятимуть:

1. Підвищення якості навчальних програм і курсів.

2. Залучення кваліфікованих фахівців сфери гостинності, викладачів.

3. Надання можливості студентам викласти свої знання не тільки в письмовій, а також і в словесній формі (наприклад, на вебінарах).

4. Вирішення проблеми аутентифікації користувача при перевірці знань.

5. Наявність достатнього технічного оснащення. Використання відео- та аудіофайлів, актуалізація методів поступового ускладнення дистанційних курсів. Залучення новітніх досягнень інформаційних і телекомунікаційних технологій.

6. Наявність постійного зворотного зв'язку між викладачем і студентом.

7. Підвищення рівня комп'ютерної грамотності студентів та викладачів.

8. Моральне і матеріальне стимулювання дистанційної діяльності викладачів.

Підводячи підсумок, можна сказати з упевненістю, що дистанційні технології необхідно застосовувати в навчальному процесі для підготовки фахівців готельно-ресторанного бізнесу, однак при цьому їх застосування повинно бути обгрунтоване. Жодна технологія не замінить працю педагога, проте може зробити її ефективнішою, цікавішою за умови зваженого і чітко аргументованого підходу застосування дистанційних технологій. Так, керуючись принципом «скрізь і якомога більше», ми не будемо продукувати реального підвищення ефективності освітнього процесу, а сприятимемо формуванню шаблонного мислення у студентів, формального й безініціативного ставлення до діяльності тощо. Також слід зазначити, що формування системи дистанційної освіти передбачає необхідний кадровий потенціал ЗВО: підготовку нових фахівців, використання сучасних технологій навчання, постійну перепідготовку професійних кадрів і, звичайно ж, бажання і прагнення до підвищення ефективності навчальної діяльності з боку самого викладача.

Велику роль у процесі навчання студентів відіграє професійна мотивація, яка є процесом стимулювання себе та інших людей до пізнання нових лакун професії і досягнення професійних успіхів. Студенти вже зробили свій головний вибір – вибір напрямку навчання, свою майбутню професію, і цим пояснюється їхній інтерес до фахових дисциплін. Завдання викладача в процесі реалізації професійної мотивації передусім показати свою високу кваліфікацію й інтерес до дисципліни, яку він викладає, репрезентувати її місце в майбутній професії студента, розкрити здібності студента до цієї професії. При застосуванні дистанційних технологій та електронного навчання цей

метод мотивації зручно реалізувати таким чином:

- через демонстрацію професійних відеороликів із подальшим обговоренням на форумах (чатах, вебінарах);

- підключення до трансляцій і записів лекцій професорів провідних університетів світу;

- застосування активних методів навчання, що розвивають професійні навички, наприклад, кейси;

- використання платформ MOOC, де створені навчальні програми з різних дисциплін (Coursera, Eliademy, Universarium тощо) – відеоекскурсії підприємствам готельно-ресторанної сфери, де працюють випускники цієї професії.

Позитивною мотивацією при ДН студентів є нематеріальні позитивні стимули, що можна реалізувати як у процесі навчання, так і після закінчення навчання з дисципліни. Процес навчання регламентований термінами, тому контрольні точки і рубіжний контроль є хорошим засобом для ранжирування, рейтингу і бонусів.

Мотивувати студентів, що володіють хорошими навичками або швидким темпом освоєння програм, можна шляхом надання доступу до нових додаткових матеріалів електронного курсу. Також хорошим засобом мотивації обдарованих студентів є надання індивідуальної траєкторії навчання; можливості дострокової здачі підсумкових робіт із дисципліни; виступ на відеоконференції; отримання сертифікату за закінчення курсу на платформі MOOC; перезалік сертифіката в якості підсумкової оцінки з дисципліни. Необхідно пам'ятати, що одна тільки позитивна мотивація може здійснити позитивний вплив на тих студентів, які не приділяють процесу навчання належної уваги.

Для цього розглянемо методи негативної мотивації, які можна застосовувати при використанні ДН:

- закрити можливість електронного подання роботи пізніше зазначеного викладачем терміну;

- проходження складнішого тесту з дисципліни за відсутності роботи за час семестру (або той же тест, однак із вищим прохідним балом);

- винести роботу студента на спільне обговорення;

- розмістити конструктивну критику роботи в загальному для групи доступі.

Застосування цих видів мотивації, з урахуванням використання електронного навчання і дистанційних освітніх технологій, дозволить викладачеві організувати процес навчання максимально відповідним вимогам сучасних стандартів і при цьому активізувати навички студентів для формування заданих за програмою компетенцій.

Висновки й перспективи подальших досліджень.

Отже, в ході розгляду ключових завдань системи освіти під запити держави, бізнес-спільноти, обліку основних тенденцій розвитку індустрії гостинності та туризму, нами досліджено напрями, методи і форми освітньої діяльності, відзначена пріоритетна роль інноваційної проєктної та цифрової підготовки в багаторівневій практико-орієнтованій системі навчання фахівців готельно-ресторанного господарства, необхідність переорієнтації навчальних програм з урахуванням вимог випереджаючого навчання сервісної економіки. Розглянуто питання конкурентних переваг ЗВО в навчанні фахівців готельно-ресторанного господарства для підготовки конкурентоспроможного випускника, а також його перепідготовки.

Список використаних джерел

1. Frankiewicz T. Does Higher Education Still Prepare People for Jobs? / T. Frankiewicz, B. Chamorro-Premuzic // Harvard Business Review : web-site. – URL : <https://hbr.org/2019/01/does-higher-education-still-prepare-people-for-jobs> (date of the application: 10.07.2020).
2. Corr P. J. A consensual paradigm for personality : Introduction to special issue / P. J. Corr // Personality and Individual Differences. – 2020. – № 152. – URL : <https://booksc.org/book/76913003/902c77> (date of the application: 10.07.2020).
3. Collis B. Information technologies for education and training / B. Collis // Handbook on Technologies for Information and Training / eds. H. Adelsberger, B. Collis, J. Pawlowski. – Berlin : Springer Verlag, 2002. – P. 1–20.
4. Daver M. Motivational-strategic framework of personality-oriented language teaching / M. Daver // International University of Moldova. – 2015. – № 3. – P. 216–217.
5. Jacqueline Zeeman M. Design and evaluation of a two-phase learner-centered new student orientation program / M. Jacqueline Zeeman, L. Wingo Bradford, C. Cox Wendy // Currents in Pharmacy Teaching and Learning. – 2018. – № 10 (4). – P. 486–492.
6. Безрученков Ю. В. Формування професійної культури майбутніх фахівців сфери

Таким чином, сучасні економічні умови вимагають іншого, нового підходу від освітніх установ до підготовки фахівців XXI століття у сфері індустрії гостинності. Освітнім закладам слід активно працювати з ресторано-готельними господарствами для того, щоб знати ті вимоги, які висуває роботодавець до випускників ЗВО. У таких умовах виникає необхідність створити результативний навчальний процес відповідний освітньому стандарту третього покоління у сфері індустрії гостинності і вимогам роботодавця, одним із стрижневих складників є ДН, вибудоване на ООП. Для того, щоб вирішити низку наявних загальних проблем, необхідна державна підтримка навчальних закладів у сфері підготовки кадрів для індустрії гостинності, яка повинна полягати в створенні умов для результативної взаємодії профільних навчальних закладів та представників бізнесу. Для підготовки фахівців у сфері бізнесу гостинності необхідно створити об'єднання в межах соціального партнерства, до складу якого входитимуть представники професійних учасників індустрії гостинності, існуючих і споруджуваних готелів, ресторанів, турагентств тощо, організаторів систем навчання, фахівців ЗВО, які здійснюють підготовку персоналу для індустрії гостинності.

ресторанного господарства у вищому навчальному закладі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ю. В. Безрученков. – Старобільськ, 2014. – 22 с.

7. Бондар Н. Д. Формування ключових компетентностей майбутніх менеджерів сфери туризму в процесі вивчення гуманітарних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. Д. Бондар. – Вінниця, 2016. – 262 с.

8. Андрейчук Н. В. Феномен глобализации и проблема культурного разнообразия социума / Н. В. Андрейчук // Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта. Серия: Гуманитарные и общественные науки. – 2010. – № 6. – С. 57–68.

9. Заболоцький А. Ю. Сучасний стан дистанційного навчання у ВНЗ / А. Ю. Заболоцький // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. – 2016. – № 2 (12). – С. 19–23.

10. Корбут О. Дистанційне навчання: моделі, технології, перспективи / О. Корбут // Новітні освітні технології : наук.-практ. конф. – Режим доступу : <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1123> (date of the application: 10.07.2020).

11. Корніяка А. О. Шляхи вдосконалення системи навчання у сфері гостинності / А. О. Корніяка, Т. П. Голюкова // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2013. – № 4 (60). – С. 34–38.

12. Сопіга В. Б. Інтеграція систем менеджменту у готельно-ресторанних

підприємствах / В. Б. Сопіга, М. С. Алілуйко // Проблеми системного підходу в економіці. – 2019. – Вип. 4 (2). – С. 114–119.

13. Федорченко С. В. Дистанційна освіта та місце психологічного забезпечення в ній / С. В. Федорченко // Молодий вчений. – 2019. – № 9 (73). – С. 51–54.

14. Штефан Л. А. Особливості організації дистанційного навчання студентської молоді в Канаді : ретроспективний аналіз / Л. А. Штефан. – Харків : ХНАДУ, 2015. – 211 с.

15. Pollock K. Information Technology and Its Future Role in Student Success / K. Pollock, C. Schwartz, D. Buck // EDUCAUSE REVIEW : website. – URL : <https://er.educause.edu/articles/2018/1/information-technology-and-its-future-role-in-student-success> (date of the application: 10.07.2020).

16. Pizam A. International Encyclopedia of Hospitality Management. – 2nd Ed. / A. Pizam. – Oxford : Elsevier LTD, 2010. – 711 p.

References

1. Frankiewicz, B & Chamorro-Premuzic, T 2019, 'Does Higher Education Still Prepare People for Jobs?', Harvard Business Review, viewed 10 July 2020, <<https://hbr.org/2019/01/does-higher-education-still-prepare-people-for-jobs>>.

2. Corr, PJ 2020, 'A consensual paradigm for personality', Personality and Individual Differences, no. 152, viewed 10 July 2020, <<https://booksc.org/book/76913003/902c77>>.

3. Collis, B 2002, 'Information technologies for education and training', in Adelsberger, H, Collis, B & Pawlowski, J (eds.), Handbook on Technologies for Information and Training, Springer Verlag, Berlin, pp. 1-20.

4. Daver, M 2015, 'Motivational-strategic framework of personality-oriented language teaching', International University of Moldova, no. 3, pp. 216-217.

5. Jacqueline Zeeman, M, Wingo Bradford, L & Cox Wendy, C 2018, 'Design and evaluation of a two-phase learner-centered new student orientation program', Currents in Pharmacy Teaching and Learning, no. 10 (4), pp. 486-492.

6. Bezruchenkov, YuV 2014, 'Formuvannya profesiinoi kultury maibutnikh fakhivtsiv sfery restorannoho hospodarstva u vyshchomu navchalnomu zakladi'[Formation of professional culture of future specialists in the field of restaurant management in a higher educational institution], Kand.ped.n. abstract, Starobelsk.

7. Bondar, ND 2016, 'Formuvannya kluchovykh kompetentnosti maibutnikh menedzheriv sfery turizmu v protsesi vyvchennia humanitarnykh dystsyplin'[Formation of key competencies of future managers in the field of tourism in the process of studying the humanities], Kand.ped.n. thesis, Vinnytsia.

8. Andrejchuk, NV 2010, 'Fenomen globalizacii i problema kulturnogo raznoobrazija sociuma, [The phenomenon of globalization and the problem of cultural diversity of society] Vestnik Baltijskogo federalnogo universiteta imeni I Kanta, Serija Gumanitarnye i obshhestvennye nauki, no. 6, pp. 57-68.

9. Zabolockij, AJu 2016, 'Cuchasnij stan distancijnogo navchannja u VNZ'[The current state of distance learning in universities], Visnik Dnipropetrovskogo universitetu imeni Alfreda Nobelja, no. 2 (12), pp. 19-23.

10. Korbut, O 2013, 'Dystantsiine navchannia: modeli, tekhnolohii, perspektyvy'[Distance learning: models, technologies, perspectives], Novitni osvichni tekhnolohii, viewed 10 July 2020, <<http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1123>>.

11. Korniyaka, AO & Golikova, TP 2013, 'Shliakhy vdoskonalennia systemy navchannia u sferi hostynnosti'[Ways to improve the education system in the field of hospitality], Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli, no. 4 (60), pp. 34-38.

12. Sopiga, VB & Alilujko, MS 2019, 'Intehratsiia systemy menedzhmentu u hotelno-restorannykh pidpriemstvakh'[Integration of management systems in hotel and restaurant enterprises], Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi, iss. 4 (2), pp. 114-119.

13. Fedorchenko, SV 2019, 'Dystantsiina osvita ta mistse psykholohichnoho zabezpechennia v nii', Molodyi vchenyi, no. 9 (73), pp. 51-54.

14. Shtefan, LA 2015, Osoblyvosti orhanizatsii dystantsiinoho navchannia studentskoi molodi v Kanadi : retrospektyvnyi analiz, [Features of the organization of distance learning of student youth in Canada] Kharkivskiy natsionalnyi avtomobilno-dorozhnyi universytet, Kharkiv.

15. Pollock, K, Schwartz, C & Buck, D 2018, 'Information Technology and Its Future Role in Student Success', EDUCAUSE REVIEW, viewed 10 July 2020, <<https://er.educause.edu/articles/2018/1/information-technology-and-its-future-role-in-student-success>>.

16. Pizam, A 2010, International Encyclopedia of Hospitality Management, 2nd edn, Elsevier LTD, Oxford.

Стаття надійшла до редакції 30.06.2020 р.